

**Innovaatio -
Anglistista bisnesjargonia vai kansallinen kohtalonkysymys?**

Innovaatiojournalismin fellowship-koulutusohjelman (2009)
loppuraportti Helsingin Sanomain Säätiölle

Osallistuin keväällä 2009 Helsingin Sanomien säätiön tukemana Innovation Journalism Fellowship -ohjelmaan, joka koostui noin kuukauden orientaatiojaksosta Stanfordin yliopistolla Palo Altossa ja viiden kuukauden työharjoittelusta, jonka tein Seed-tiedelehdessä New Yorkissa. Ohjelmaan osallistui tänä vuonna kaikkiaan 16 toimittajaa Suomesta, Ruotsista, Pakistanista, Sloveniasta ja Meksikosta.

Työnantajani Suomessa on Kauppalehti, jota nykyään edustan Alma Median Helsingin toimituksessa politiikan ja talouden toimittajana. Palasin stipendiohjelmasta samoihin tehtäviin. Helsingin toimitus palvelee Kauppalehden lisäksi Aamulehteä, Satakunnan Kansaa, Lapin Kansaa, Pohjolan Sanomia ja Kainuun Sanomia.

Piilaakso: Teoriaa ja kenttätutkimusta

Stanfordin jakso helmikuussa koostui lähinnä Piilaakson innovaatioväen ja kalifornialaisten journalistien tapaamisista ja luennoista yliopiston kampuksella sekä yritysvierailuilla. Tutkijat, yrittäjät, riskirahoittajat, teknologiajohtajat ja konsultit piirsivät kukin kantiltaan kuvaa Piilaakson maailmankuulusta innovaatioympäristöstä. Jakso tarjosi pohjaa tulevaan työharjoitteluun: innovaatiotoiminnan eri teemat ja lainalaisuudet tulivat tutuiksi, ja lisäksi tapaamamme henkilöt olivat arvokkaita kontakteja ja lähteitä toimituksissa työskennellessä. Itse olin odottanut yliopistojaksolta tiiviimpää työskentelyä innovaatiokirjallisuuden parissa, mutta ehkä keskustelujen käytännönläheisyys ja verkostoituminen puolsivat ohjelmassa paikkaansa koetussa laajuudessa.

Keskustelimme toki innovaatiojournalismin teoriasta, jonka ohella palasimme jatkuvasti myös kysymyksiin journalismin ja median tulevaisuudesta. Ohjelman vetäjän David Nordforsin alkuperäisen teorian (2004) mukaan innovaatiojournalismi pyrkii rikkomaan uutisjournalismin perinteiset osastojaot, kuten kategorisoinnit talous, politiikka, tiede ja teknologia, ja ajattelemaan innovaatiota näitä kaikkia näkökulmia yhdistävänä, läpileikkaavana ydinaiheena. Tällainen kattavampi raportointiote innovaatioihin antaisi mahdollisuuden kertoa perusteellisemmin kiehtovista keksijätarinoista, innovaatioprosesseista ja innovaatioympäristöön vaikuttavista tekijöistä. Perusideaan sisältyy oletus siitä, että innovaatiojournalistit rinnastuvat esimerkiksi yritysten harjoittamaan innovaatioviestintään, sillä molemmat edistävät innovaatiokulttuuria, mikä on yhteiskunnan kilpailukyvyn kannalta tärkeää tämän päivän globaalissa innovaatiotaloudessa. Nordforsin mukaan innovaatiojournalismi luo sisällöllisillä vaikutuksillaan yrittäjähengeä ja siten talouskasvua, minkä vuoksi innovaatiojournalismille on markkinarakoa ja sillä on painoarvoa tulevaisuuden journalismin ilmenemismuotona. Kävimme perusteoriasta runsaasti keskustelua, sillä kuten Carl-Gustav Linden artikkelissaan (2009) toteaa, innovaatiojournalismin idea ei ota huomioon julkista intressiä tai niin sanottua vahtikoiran roolia: innovaatioiden mahdollisten negatiivisten vaikutusten valaisemista esimerkiksi tutkivan journalismin keinoin.

Seed: Tieteen kautta innovaatioihin

Maaliskuussa alkoi ohjelman työharjoitteluosuus, jonka suurin osa kurssilaisista teki San Franciscossa. Olin yksi kolmesta, jotka lähtivät tässä vaiheessa New Yorkiin. Alun perin olin kiinnostunut Seed-lehdestä erityisesti siksi, että minulla ei ollut aiempaa kokemusta tiedejournalismista eikä myöskään aikakauslehtitoimittamisesta. Uskoin tiedejournalismin minulle uutena maailmana auttavan myös innovaatiojournalismin näkökulman omaksumisessa, kun en työssä ajautuisi esimerkiksi taloustoimittamisen rutiineihini.

Seed on vasta vuonna 2000 perustettu, kansainvälisessä jakelussa oleva aikakauslehti, joka siirsi toimituksensa Montrealista New Yorkiin muutama vuosi sitten. Sittemmin Seed Media Group on laajentanut toimintaansa myös tapahtumiin ja tiedeohjelmistoihin. Lisäksi Seed pyörittää laajaa kansainvälistä Scienceblogs-blogiyhteisöä, joka tarjoaa lehdelle sekä mainostuloja että merkittävää näkyvyyttä. Seedin journalistinen missio kiteytyy iskulauseeseen “science is culture”. Lehti keskittyy tieteellisten kehityskulkujen ja tieteen merkityksen korostamiseen yhteiskunnan eri ilmiöissä. Seed on onnistunut luomaan itselleen melko oimintakeisen tyylin, minkä avulla sen jutut noteerataan usein esimerkiksi New York Timesissa. Lisäksi lehti panostaa voimakkaasti visuaalisuuteen, ja myös tieteen visualisointiin. Seed on läheisessä yhteistyössä World Economic Forumin sekä USA:n Council of Competitivenessin kanssa. Toimitukseen kuului noin kymmenkunta editoria.

Viiden kuukauden harjoittelun aikana käytin noin puolet ajastani omien juttujen kehittelyyn, ja toinen puolikas kului erilaisissa sisäisissä taustatehtävissä. Koko työjakson luonteeseen vaikutti tuntuvasti se, että Seed kävi kevään aikana läpi merkittäviä muutoksia organisaatiossaan ja prosesseissaan. Keskeinen muutos oli siinä, että lehden ja verkkolehden organisaatiot yhdistettiin uuden verkkopalvelun lanseeraamisen yhteydessä. Samalla lehden julkaisu- ja julkaisutahti harveni kuudesta numerosta vuodessa neljään. Tämä johti muutoksiin editorien vastuualueissa sekä voimakkaaseen verkkopuolen panostukseen kevään aikana.

Oppitunti: Lukutaito takaisin

Editorit olivat melko kiireisiä lukuisissa kehitysprojekteissaan, minkä vuoksi minulla oli hetkittäin vaikeuksia saada omille hankkeilleni ohjausta. Varsinaisia juttukeikkoja ei syötetty, sillä editorit kehittivät uusia sisältöjä, eikä toimituksessa toisaalta ollut varsinaista hoidettavaa agenda.

Verkkolehden journalistinen strategia on mielenkiintoinen: joka päivälle suunnitellaan vain yhden verkkoartikkelin julkaisu, ja myös nämä jutut valmistuvat monivaiheisen suunnittelu-, hyväksyntä- ja editointiprosessin tuloksena. Tyyli ja ote tuntui hyvin samanlaiselta kuin aikakauslehden puolella, mutta verkkoon luotiin hieman laajempaa aihepiirispektriä.

Uutistaustani vuoksi suhtauduin harjoittelupaikan toimintatapoihin aluksi hieman kärsimättömästi, mutta hiljalleen totuin juoneen ja käytin paljon aikaani lukemiseen ja tutkijoiden tapaamisiin.

Tutkimuksissani perehdyin etenkin kansallisiin innovaatiostrategioihin, metsäteknologian innovaatioihin ja ympäristötieteeseen. Sain muutaman jutun ulos verkkolehdestä, mutta suuri osa tutkimuksesta jäi omaksi opiksi.

Juttuprosessit olivat laatutietoisia ja pitkäjäisiä: jutuista tuli jo aluksi laatia tarkkaan formatoidut, kirjalliset ehdotukset, jotka piti hyväksyttää usealla tasolla. Editointi ja valmiiden juttujen kyseenalaistaminen oli toimintaa, jolle annettiin aikaa ja jonka edessä julkaisusuunnitelmat pantiin jatkuvasti uusiksi. Nuorena työyhteisössä painettiin pitkiä työpäiviä.

Taustakontribuutioonni kuului muun muassa päätoimittajan tilaama laaja raportti innovaatioista mediassa: innovaatioihin keskittyneistä julkaisuista, blogeista, tutkimuslaitoksista, muista instituutioista ja päivänpolttavista seminaaripuhujista. Raporttia käytettiin hyödyksi lehden ja verkkolehden suunnittelussa. Lisäksi keräsin kuukausittaisia raportteja teknologia- ja innovaatiouutisista, jonka esitin toimituksen suunnittelupalaverissa. Hankin lehdelle myös uuden innovaatiokolumnistin Kaliforniasta.

Stanford: Konferenssi-isännöintiä

Työharjoittelujakson aikana merkittävän työpanoksen vaati myös Stanfordilla järjestetty kolmipäiväinen innovaatiojournalismin konferenssi IJ-6, jonka ohjelma oli merkittävästi kurssilaisten varassa. Kukin fellow järjesti kahdesti kaksi eri workshop-työryhmää ja vastasi osallistujien hankkimisesta näihin neljään istuntoon. Oman niin sanottu best practice -työryhmäni aihe oli “Challenges in bringing the business aspect into science coverage” - kaupallistamisen ja tutkimuksen näkökulmien yhdistäminen journalismissa. Ryhmään osallistui tiedetoimittajia ja tutkijoita, ja keskustelua alustanut puhuja oli John Hulls Point Reyes Light -lehdestä. Hulls oli mies paikallaan, sillä hänellä on journalismitaustan lisäksi kokemusta myös eri yritysten tuotekehityksestä kuin myös riskirahoitusprojekteista.

Toisen konferenssipäivän teema oli Injo Picks, jossa kukin fellow nimitti ehdokkaansa parhaiden innovaatiojournalismituttujen kilpailuun. Oma ehdokkaani oli New Scientist -lehden San Franciscon -toimituksen päällikkötoimittaja ja tutkiva journalisti Peter Aldhous, joka oli kevään aikana julkaissut lehdessään oivallisen juttusarjan dna-testeihin liittyvistä riskeistä yksityisyydensuojaan. Aldhous osoitti, että kuka tahansa kykenee kevyesti ja edullisesti selvittämään kenen tahansa dna-kartan täydellisenä pelkän käytetyn vesilasin avulla. Vaikka muiden henkilöiden testaaminen luvatta on laissa kielletty muille kuin tutkijoille ja viranomaisille, eivät useatkaan testipalveluja tarjoavat yritykset kyselleet testin tarkoitusta. Kävi ilmi, että yritykset myös kiertävät kansallisia lakeja lähettämällä näytteitä muihin maihin, ja valtioiden valvonta on puutteellista useissa maissa. Lisäksi juttusarja osoitti, että yritysten tarjoamat testit olivat sisällöllisesti epäluotettavia ja tulokset erittäin kirjavia, eikä asiakkaille kerrota testien virhemarginaaleista.

Aldhous itse kuvasi juttusarjaa hiukan vainoharhaiseksi, eikä ihmisten yksityisyyttä uhkaava riski ole asiassa erityisen suuri. Minusta juttusarja oli kuitenkin erinomainen esimerkki innovaatiojournalismista, joka selvittää innovaation kehityskulkua ja syntyä, mutta nostaa myös esiin innovaatioiden riskitekijöitä ja valvontapuutteita. Artikkelit osoittivat täydellisesti, kuinka lainsäädäntö ja yhteiskunnan instituutiot laahaavat teknologian kehityksen jäljessä, ja minkälaisiin kysymyksiin tilanne voi johtaa. Työryhmässäni Aldhous esitteli juttujensa tekoprosessia, ja keskusteluihin osallistui tiedetoimittajia, mediaryttäjiä sekä muuta konferenssiväkeä.

Kurssin vetäjän eli David Nordforsin mukaan koko loppuunbuukattu konferenssi oli historiansa monipuolisin, ja se sai paljon kiitosta osallistujilta.

Suomi: Mitä jäi käteen?

Kevään kurssiohjelma päättyi kesäkuussa yhteiseen kierrokseen New Yorkissa ja Washingtonissa. Vierailimme toimituksissa ja tapasimme innovaatiolähettiläitä, riskirahoittajia sekä innovaatiostrategian tutkijoita. Mieluisin vierailu oli National Academy of Sciencella Washingtonissa. Obaman hallintoa ja hallituksia ympäri maailmaa konsultoiva tutkimusjohtaja Charles W. Wessner kertoi näkemyksiään innovaatiopolitiikan eroista USA:ssa, Euroopassa ja Aasiassa.

Matkabudjetti koostui luonnollisesti merkittävilta osin Helsingin Sanomain säätiöltä saamastani stipendistä. Matkustin Yhdysvaltoihin perheeni eli vaimoni ja puolitoistavuotiaan tyttäreni kanssa. Käytännön järjestelyt sujuivat suhteellisen helposti. Palo Altossa asuimme vuokralla tutun suomalaisperheen luona, New Yorkissa alivuokralla kalustetussa asunnossa, jonka löysimme craigslist-palvelun kautta. Kaliforniassa liikuimme tarvittaessa vuokra-autolla, mutta New Yorkissa vain julkisilla kulkuvälineillä.

Kurssi oli monipuolinen, ja niin oli sen antikin. Mukaan tarttui oppia kansainvälisestä innovaatiotoiminnasta, innovaatioiden merkityksestä yrityksille, kansalliselle kilpailukyvyille ja maailmantaloudelle, innovaatiostrategioista ja innovaatioympäristöön vaikuttavista tekijöistä, joihin myös itse innovaatiojournalismi ilman muuta lukeutuu. Oli hyvä huomata, että tulevaisuuden suomalaiset menestystarinat vaativat monipuolista, voimakasta ja uudistuvaa innovaatiotoimintaa. 1990-luvun resepti ei enää toimi. Allekirjoitan ainakin sen innovaatiojournalismin perusidean, että innovaatioista, innovoijista ja innovaatiotoiminnasta tulisi yhteiskunnassa puhua enemmän.

Hyödyllistä oli myös nähdä läheltä USA:n journalistista kulttuuria, käydä keskustelua median tulevaisuudesta ja vertailla alan haasteita Suomeen. Merkittävää oli myös kerätä työkokemusta englannin kielellä, kuten myös ylipäänsä työskennellä vieraassa kulttuurissa. Mainittakoon myös, että työharjoittelujaksoa pitäisin sinänsä suuressa arvossa koko stipendiohjelman oikeutuksen kannalta.

Harjoittelukokemusta Seedissä pidin haasteista huolimatta varsin hyvänä. Seed alleviivasi minulle, kuinka merkittävässä roolissa tiede ja tutkimus ovat innovaatioiden synnyttämisessä. Lisäksi koin tärkeäksi ymmärtää, kuinka erilaisia lähtökohtaisesti ovat journalismin ja tieteen maailmat: toinen hakee sensaatioita, kiistoja, uhkakuvia ja spekulatioita, kun taas toinen nojautuu faktoihin ja tietopohjaan. Tieteelliset faktat ja tietopohja tuntuvatkin yllättävän usein olevan yhteiskunnallisessa yleisjournalismissa liian vähäisessä painoarvossa. Tiedettä popularisoivan journalismin haasteisiin perehtyessäni, etenkin osana konferenssityötäni, törmäsin kansainvälisessä uutisvirrassa kevään aikana jatkuvasti tapauksiin, joissa arvostetut tiedotusvälineet loivat otsikoillaan täysin vääristyneitä ja irrallisia vaikutelmia kulloinkin käsillä olleen tutkimuksen todellisista tuloksista - kuljettaen yleisön huomiota pois faktoista eli siitä, mikä itse asiassa on tärkeää tietoa, miksei suorastaan sivistystä.

Matka oli kokemus, joka avarsi näkökenttää ja jossa riittää pureskeltavaa pitkäksi aikaa. Haluan kiittää Helsingin Sanomien Säätiötä tästä upeasta mahdollisuudesta.